

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

PEDAGÓGUS-SZEREPEK
I. MODUL
OSZTÁLYFŐNÖKNEK LENNI
TÁMOP 3.1.1. IV. RÉSZ
BUDAPEST, 2010. OKTÓBER 29.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnökek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

I. A FOGLALKOZÁS ADATAI

Ajánlott létszám:	20-24 fő (5-6 db. 4 fős csoport)
Ajánlott időkeret:	90 perc
A foglalkozás közvetlen célja:	<p>„... az osztályfőnök legalább négyféle csoport határán áll. A diákcsoporton és az osztályában tanító tanárok csoportján túl tagja a tantestületnek és folyamatos kapcsolatban van (kellene, hogy legyen) a szülők csoportjával. És már itt is az ötödik, mert a szülők csoportja leképez egy korántsem homogén, de nagyon jelentős csoportot, a helyi közösséget (közösségeket), annak (azoknak) jellegzetes értékeivel, hagyományaival, kultúráival, konfliktusaival együtt.” Kádár Judit</p> <p>A foglalkozás célja: ismerkedés az osztályfőnöki szereppel és feladatokkal.</p> <p>Tudatosítani a hallgatókban, hogy:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ a NAT bevezetésével megszűnt az osztályfőnöki órák kötelező tanterve, így az osztályfőnöki tevékenység keretei is elbizonytalanodtak, nagy mértékben egyéni invenció kérdése, hogy az osztályfőnök milyen mélységű és minőségű munkát áldoz az osztályára☐ az osztályfőnöki szerep nem korlátozódik az osztályfőnöki óra megtartására☐ osztályfőnökként az egész osztályközösség együttes formálására, nevelésére nyílik lehetőség direkt és indirekt nevelési módszerekkel egyaránt
A foglalkozás tartalma:	<ul style="list-style-type: none">☐ Ismerkedés az osztályfőnöki feladatokkal☐ Az osztályfőnöki munka preferenciáinak átgondolása☐ Az osztályfőnöki munka iránti elkötelezettség erősítése☐ Új szerepek, amelyek kiváltják az osztályfőnöki munkát vagy támogatják azt (patrónus, mentor, segítő pár, stb.)☐ A foglalkozáson tanultak átismétlése, élményszerű átgondolása
A kompetenciafejlesztés fókuszai:	<ul style="list-style-type: none">☐ identitás, hitelesség☐ konstruktív self-érzékelés☐ pozitív önértékelés☐ információkezelés☐ kritikai gondolkodás
Kapcsolódási pontok:	

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

II. MÓDSZERTANI JAVASLATOK

IDŐFELHASZNÁLÁSSAL KAPCSOLATOS JAVASLATOK

A foglalkozást célszerű szünet nélkül megtartani.

AZ EGYES TEVÉKENYSÉGEK SZERVEZÉSÉVEL KAPCSOLATOS JAVASLATOK (CSOPORTOK, MUNKAFORMÁK, MÓDSZEREK)

A kooperatív csoportmunkához véletlenszerűen heterogén csoportokat hozunk létre, az egyéni felelősség hangsúlyozásának érdekében választhatunk a csoportokon belül különböző felelősöket is (pl. időfelelős, témafelelős, szóvivő, eszközfelelős).

AZ ÉRTÉKELÉSSSEL KAPCSOLATOS JAVASLATOK

A foglalkozás célja az osztályfőnöki szereppel való ismerkedés mellett a pedagógus identitás formálódásának támogatása. Ez érzékeny és hosszú folyamat, amelyben a visszajelzéseknek, értékelő mozzanatoknak különös jelentősége van. Éppen ezért a foglalkozást tartó tanár törekedjen minél személyesebb, megerősítőbb jellegű értékelésre.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

TÉR, TEREMELRENDEZÉS, TEREMIGÉNY

A foglalkozáshoz egy átlagos méretű osztályterem szükséges, melyet úgy rendezzünk be, hogy alkalmassá váljon 5-6 db. 4 fős csoport munkájához, valamint arra is, hogy a hallgatók körbe üljenek.

A FOGLALKOZÁS MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK, ANYAGOK

- kópéláda
- csomagolópapírok
- vastag, színes filctollak
- gyurmaragasztó, amivel a plakátokat fel lehet tenni a falra

A FOGLALKOZÁS MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES OKTATÁSI SEGÉDANYAGOK, SZÜKSÉGES ÉS AJÁNLOTT SZAKIRODALOM

- Például (Pedagógusok gyakorlati példái a személyközpontú szemlélet iskolai megvalósítására), szerk.: Fehér Márta, SuliNova, 2005. Pedagógus-diák kapcsolata c. fejezet
- [Fenyő D. György: 44 tanács osztályfőnököknek](#), Húsz tézis az osztályfőnöki munkáról , Mi tartozik az osztályfőnökre, és mi nem? (www.ofoe.hu)
- Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek, szerk.: Szekszárdi Júlia, OKI, Dinasztia Kiadó, 2009.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- Kézikönyv osztályfőnököknek, szerk.: Szekszárdi Júlia, Világbanki Szakközépiskolai Projekt , 1995.
- Az Osztályfőnökök Egyesületének honlapja: www.ofoe.hu
- Kósáné Ormai Vera: A mi iskolánk, Aduprint-Iskolafejlesztési Alapítvány, 1998
- Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása c. kutatási beszámolója. (Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2006
- Trencsényi László: Nevelés- és iskolaelméleti gyakorlatok c. módszergyűjteménye (Okker Kiadó, Budapest, 2002.)

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnöknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

III. FOGLALKOZÁSVÁZLAT

	Tevékenységek–időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képeségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése				
5 perc	A hallgatók körbe ülnek. Egymásnak adva a szót, mindenki mond egy olyan tulajdonságot, amely szerinte egy jó osztályfőnököt jellemez. A tanár csomagolópapírra írja az elhangzott szavakat.	Ráhangolás a témára asszociációs láncsal	Frontális megbeszélés	Csomagolópapír, gyurmaragasztó, toll.
II. Új tartalom feldolgozása				
Alternatív tevékenységként: Rudas János: Civilek és katonák szimulációs játéka (a döntéshozatal és a következmények) 10 résztvevő játszik, a többi megfigyelő A játékidő 25 perc, a megbeszélés 20 perc.				

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek-idejmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
10 perc 10 perc 5 perc	<p>Véletlenszerű csoportalakítás képekkel - 4 fős csoportok alakulnak</p> <p>Szekszárdi Júlia: Osztályfőnököknek lenni a mai iskolában c. előadásának összefoglalójának elolvasása és megbeszélése, a legfontosabb gondolatok kiemelése</p> <ul style="list-style-type: none"> - a tanár ismerteti az INSERT jegyzetkészítés technikáját - a hallgatók egyénileg elolvassák a cikket és jegyzetelik <p>- a csoporton belül összehasonlítják a jegyzeteket, megvitatják az olvasottakat</p> <p>- csoporton belül megállapodnak abban, hogy az olvasott cikkek melyik az öt legfontosabb gondolata, ezeket plakátra írják, majd mindenki számára jól látható helyre kiragasztják a teremben és csoportonként ismertetik</p>	<p>Ismerkedés az osztályfőnöki feladatokkal</p>	<p>Kooperatív tanulás - csoportalakítás</p> <p>Frontális ismertetés</p> <p>Egyéni munka</p> <p>Kooperatív tanulás - megbeszélés</p> <p>Kooperatív tanulás - beszámoló</p>	<p>Kópéláda</p> <p>T1 - az insert jegyzetkészítés technikájának leírása</p> <p>T2, D1 - Szekszárdi Júlia: Osztályfőnököknek lenni a mai iskolában c. előadásának összefoglalója a hallgatók létszámával megegyező példányszámban</p> <p>Csoportonként csomagolópapír, vastag filctoll, gyurmaragasztó</p>

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek-idejével	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
15 perc	<p>Minden hallgató megkapja az osztályfőnököknek szóló tanácsok listáját.</p> <p>Először egyénileg, majd a csoporton belüli megbeszélést követően csoportonként kell számozással meghatározni a fontossági sorrendet az osztályfőnöki munkával kapcsolatos tanácsok között.</p> <p>Csoportonként a kiválasztott első öt legfontosabb tanács ismertetése.</p>	<p>Az osztályfőnöki munka preferenciáinak átgondolása</p>	<p>Egyéni munka</p> <p>Kooperatív tanulás - megbeszélés</p> <p>Csoportszóforgó</p>	<p>T3, D2 - az osztályfőnököknek szóló tanácsok listája a hallgatók létszámával megegyező példányszámban</p>
15 perc 10 perc	<p>A csoportok az osztályfőnöki munkával kapcsolatos állításokat tartalmazó lapokat kapnak (2-3 csoport egyformát, összesen kétféle állítássor van).</p> <p>A feladat: először csoporton belül érveket gyűjteni az állítások megcáfolására, megoldások keresése a felvetett problémákra, azután a szomszéd csoporttal (akinek másik állítássora van) kicserélni az érvekkel, megoldásokkal és cáfolatokkal ellátott papírokat, közösen elolvasni. Majd a két csoport megbeszéli a két sorozat állítást és az ellenérveket, megoldásokat.</p>	<p>Az osztályfőnöki munka iránti elkötelezettség erősítése</p>	<p>Kooperatív tanulás- megbeszélés majd megbeszélés 2-2 csoport között</p>	<p>T4, D3 - Az osztályfőnöki munkával kapcsolatos állítások I., II. - összesen a hallgatók létszámával megegyező példányszámban</p>
<p>PROJEKT MEGNEVEZÉSE: 21. SZÁZADI KÖZOKTATÁS - FEJLESZTÉS, KOORDINÁCIÓ (TÁMOP - 3.1.1.-08/1-2008-0002)</p> <p>FŐKEDVEZMÉNYEZETT: EDUCATIO TÁRSADALMI SZOLGÁLTATÓ NONPROFIT KFT.</p>				8

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnöknék lenni
Expansió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek-idejmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés				
10 perc	Az előzetes házi feladatként kapott szövegek feldolgozása, az információk integrálása a foglalkozáson tanult ismeretekbe.	A foglalkozáson tanultak elmélyítése, alkalmazása	Kooperatív tanulás - megbeszélés	ELŐZETESEN KIADOTT, AZ ÓRÁRA ELOLVASOTT HÁZI FELADAT SZÖVEGEK:
5 perc	Melyek azok az elemek, gondolatok az otthon olvasott szövegekben, amelyek a hagyományos osztályfőnöki munkában is hasznosíthatók? A hallgatók körbe ülnek.	A foglalkozáson tanultak átisméltése, élményszerű átgondolása	Frontális megbeszélés	T5, D4 - Két osztályfőnök egy csárdában A patrónus Segítő párrendszer
5 perc	A foglalkozáson szerzett ismeretek és tapasztalatok alapján a hallgatók egymásnak adva a szót mondanak egy - egy olyan tulajdonságot, amelyek szerintük egy jó osztályfőnököt jellemez és a foglalkozás elején nem hangzott el. A tanár csomagolópapírra írja az elhangzott szavakat a már összegyűjtöttek mellé. Zárásként a hallgatók egymás után befejezik a mondatot: „A foglalkozáson az keltette fel leginkább az érdeklődésem az osztályfőnöki munkával kapcsolatban...”	A foglalkozás lezárása	Frontális megbeszélés	A foglalkozás elején használt csomagolópapír az összegyűjtött tulajdonságokkal, gyurmaragasztó, vastag filctoll.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

MELLÉKLETEK

T1

A jegyzetkészítésnek újszerű módja az INSERT eljárás.

Az INSERT a metakognitív folyamatokat segítő, interaktív jegyzetelési eljárás, melynek során olvasás közben a szöveget saját megértésünknek és tudásunknak megfelelően oldalszéλι szimbolikus jelekkel látjuk el az alábbiak szerint:

- √ az olvasottak megegyeznek előzetes ismereteimmel vagy feltételezéseimmel
 - az olvasottak ellentmondanak előzetes ismereteimnek vagy feltételezéseimnek, illetve eltérnek
- azoktól
- + az olvasottak új információt tartalmaznak számomra
- ? az olvasottak további kutatásokra vagy kérdésekre ösztönöznek
 - az olvasottakról kiegészítő információ jutott eszembe
- Az INSERT hatékony eszköz, mely lehetővé teszi, hogy a tanulók olvasás közben nyomon
- kövessék saját megértési folyamataikat, számba vegyenek további tanulási indítékokat,

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- miközben olvasásuk aktív, kognitív, metakognitív eseménnyé válik. Ha a tanuló
- figyelemmel kíséri saját megértésének folyamatát, az információkat aktívan kontextualizálja.
- Az eljárás segítségével az elmélyült figyelem mindvégig fenntartható.
- Az olvasás megkezdése előtt ismertessük a tanulókkal az INSERT eljárás lényegét, mutassuk
- be a használni kívánt szimbolikus jeleket, és kérjük meg őket arra, hogy olvasás
- közben használják a jelölést a szöveg margóján! Természetes, hogy nem szükséges minden
- sor végén jelet tenni, és az is, hogy egy sorba több jel is kerülhet, ha az olvasó azt szükségesnek
- véli. A szöveg feldolgozása után a tanulók saját jelöléseik alapján készíthetnek
- táblázatot, majd párban, csoportban vagy közösen megbeszélhetik (megbeszélhetjük) az olvasottakat.

T2, D1

Szekszárdi Júlia: Osztályfőnököknek lenni a mai iskolában (Az előadás összefoglaló leírása)

Az osztályfőnök több mint 150 év (1849) óta létező, hagyományos szerep, amely már csak töredékeiben emlékeztet eredeti formájára. Az eredeti, természetes pedagógiai igényből fakadó jelentésére már csak azok emlékeznek, akiknek alkalmuk volt diákkorukban klasszikusan jó osztályfőnökökkel találkozni. Olyanokkal, akik képesek voltak személyességet vinni az osztállyal, az egyes gyerekekkel, a szülőkkel kialakítandó kapcsolatba. Ez a funkció a történelmi-politikai változások következtében a 80-as évek közepére agyonterhelődött egyéb, az eredeti tartalomtól részben idegen elemekkel. Ennek következtében eredeti fénye jócskán megkopott. A nyolcvanas évek pedagógusai mindenesnek, a nevelés egyszemélyi letéteményeseinek érezték

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanszió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

magukat, és többségük igen rossz lelkiismerettel élte meg a gyakran irreális követelményeket. Részben azért, mert ezekhez hiányoztak a megfelelő feltételek, részben pedig azért, mert az ezeknek való megfelelés kényszere meggátolta őket abban is, hogy maradéktalanul eleget tegyenek valódi pedagógiai teendőiknek.

Az elmúlt csaknem negyed évszázad alatt ez a tendencia felerősödött, és a megváltozott körülmények alapjaiban formálták át az osztályfőnökkel szemben támasztott követelményeket. Az átformálódás ellenére léteznek ma is olyan „hagyományos” elemek, amelyeket továbbra is az osztályfőnöki tevékenység meghatározó részeinek tekintünk:

- Iskoláinkban jelenleg az osztályfőnök jelenti a személyesség garanciáját.
- Az osztályfőnök a rábízott kortárs csoportot: az osztályt mint nevelési tényezőt a szociális képességek fejlesztését segítő gyakorló terepet működteti.
- Osztályfőnöki feladat volt és maradt a diákok segítése a jelenben történő eligazodásban, saját értékviláguk kiépítésében.

E hagyományos teendők azonban mást jelentenek ma, mint egy-két évtizeddel ezelőtt. A pedagógus egyre gyakrabban tapasztalja, hogy korábban bevált módszerei rendre csődöt mondanak. Egyre nehezebb a személyes kapcsolat kialakítása a gyerekekkel, szaporodnak a tanulási, magatartási gondok, a szülők nagy része bizalmatlan az iskolával, a pedagógusokkal szemben. A gyerekek gyakran egymással sem szolidárisak, az osztályprogramok szervezése egyre több akadályba ütközik (pénzhiány, időhiány, eltérő szükségletek stb.). S végül, de nem utolsó sorban nagyon nehéz a gyerekeket eligazítani egy olyan világban, amelyben a felnőttek is nehezen ismerik ki magukat.

Az osztályfőnöki feladatkör sajátossága – szemben a szaktanári funkcióval –, hogy nincs előírható, részleteiben megtervezhető tananyaga; ellátása lényegesen több spontaneitást, rugalmasságot, reflektivitást igényel. Ha a pedagógus nem csupán az osztály adminisztratív ügyeinek intézője kíván lenni, tudomást kell vennie arról a világról, amelyben élünk. Az elvárások, amelyek keresztüztüében a dolgát tennie kell, sok esetben egymásnak is

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

ellentmondanak. Senki sem veszi le a pedagógusról a felelősséget, hogy ezek között mérlegeljen, rangsoroljon, a rábízott tanulók szükségleteit, igényeit szem előtt tartva, saját személyisége hitelét megőrizve alakítsa ki működőképes nevelési programját.

E feladat elvégzéséhez célszerű tisztázni önmagunk számára, hogy

1. mi az, ami rajtunk múlik, mely ismeretek és kompetenciák elsajátítására van szükségünk ahhoz, hogy esélyünk legyen az eredményes munkára;
2. mi az, ami nem rajtunk múlik, de aminek a formálódásában szerepet játszhatunk;
3. mi az, ami tőlünk függetlenül alakul, s miként viszonyuljunk ezekhez a tényezőkhöz, jelenségekhez. körülményekhez.

Néhány példa a három változatra

1. Túlnyomórészt rajtunk múlik az osztály egészével és az egyes tanulókkal, valamint a szülőkkal lezajló interakció minősége. Ennek alakításában sokat segíthetnek a megalapozott pszichológiai, szociológiai, pedagógiai ismeretek, képességek. A személyes és szociális kompetenciák közül kiemelésre érdemes a megfelelő önismeret, a felelős döntés képessége, az eredményes kommunikáció, az együttműködés, a konstruktív problémakezelés és a reflektivitás.
2. Nem csupán rajtunk múlik, hogy végül hogyan alakul és működik, de szerepünk és felelősségünk van az iskola nevelési programjának kialakításában. Befolyásolni tudjuk az osztályunkkal foglalkozó pedagógusok és az osztály kapcsolatát, közvetíthetünk problémák, konfliktusok esetében. Az osztály összetétele általában véletlenszerűen alakul, de az már a mi felelősségünk, hogy az adott „szociális kényszerképződményből” sikerül-e az egyes gyerekek fejlődése szempontjából optimális közeget formálni.
3. A világ, a társadalom alakulásába kevésbé szólhatunk bele. Vitathatatlan azonban, hogy a makrostrukturális (világ- és társadalmi szintű) történések hírei a korlátlan információáramlás idején mindannyiunkhoz elérnek, s beépülnek az egészen kicsi gyerekek világképebe is. Mivel nincs módunk ezeket szelektálni, az életkori sajátosságoknak megfelelően porciózni, szükség van arra, hogy a gyerekeket foglalkoztató kérdésekre nyitottak legyünk,

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

folyamatos dialógust folytassunk velük ezekről, meghallgassuk a véleményüket, ütköztessük a sajátunkkal. Mégpedig olyan módon, hogy miközben hitelesen képviseljük saját értékeinket, nem erőltetjük rá tanítványainkra mindenáron saját igazunkat. Itt máris szembekerülünk az erkölcsi nevelés sokat vitatott és máig megoldatlan problémakörével.

A felvetett problémák megoldását nagyban segítheti, ha mi, az iskolai nevelés ügyének elkötelezettjei személyesen is megvitatjuk gondjainkat, megosztjuk sikereink, kudarcaink élményeit, tapasztalatait. Ez az elsődleges célja a jelenlegi rendezvénynek is.

(Az előadás elhangzott az „Elvárások keresztüzében” című IV. Országos Osztályfőnöki Konferencián, 2004. november 26-án.)

T3, D2

Az osztályfőnököknek szóló tanácsok listája

- Az osztályfőnök azt mutassa meg az osztálynak, ami neki fontos!
- Tágítsa ki az iskolát!
- Ha kell, kérjen segítséget más szakembertől!
- Szét kell választani az erkölcsi vétséget, a magatartásbeli zavart és a különböző értékrendek eltéréseit!
- Ne féljen a konfliktusoktól!
- Tudomásul kell venni: minden generációnak megvan a maga szubkultúrája.
- Támaszkodjon az együttes élmény erejére!
- Támaszkodjon az osztály öntevékenységére, az osztály önmozgására!

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnökeknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- Minél több információt kell adni a gyerekeknek!
- Teremtsen biztonságot!
- Adja meg az osztálynak a szabadság levegőjét!
- Döntse el, mit vállal és mit nem!
- Legyen tisztában vele: bármit tesz, és bármit mond, ő a minta a diákjai számára!
- Nem szabad visszaélni semmiféle bizalommal!
- Nem szabad a szülőket megszegényíteni!
- Nem az a jó szülő, aki szidja a gyereket!
- Lehetőleg minden konfliktust azonnal meg kell oldani! Nem szabad a haragot sokáig cipelni!
- A tanár a felnőtt! Önelemzés, önvizsgálat, önkorrekció!
- Legyen bátran ember! Legyen bátran önmaga!
- Keresse meg az örömet az osztályfőnökségben! Csinálja örömmel!

T4, D3 -

I. Állítássor

- Az osztályfőnöki munka egész környezete az elmúlt húsz évben megváltozott, ezért az osztályfőnöki munka is elbizonytalanodott.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnöknék lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- Az osztályfőnökség elsősorban adminisztratív feladattá válik.
- Az osztályfőnöki munka nehezen mérhető, alig számszerűsíthető. A munka mennyisége még csak-csak számon tartható, minősége azonban szinte egyáltalán nem.
- Az osztályfőnöki munka – ha valaki lelkiismeretesen végzi – rendkívül időigényes.

II. Állítássor

- Az osztályfőnöki munka nagyon nagy pszichikus terhet jelent a tanárok többsége számára (és inkább a lelkiismeretesek, felelősségteljesek, igényesek számára).
- A rendszerváltás idején megszűnt az osztályfőnöki órák kötelező tanterve. Ez hatalmas szabadságot adott, ugyanakkor el is bizonytalanította az osztályfőnöki szakmát és az osztályfőnöki órákat. Ha semmi nem kötelező, akkor minden lehet kötelező; ha minden az osztályfőnöki órára tartozik, akkor semmi nem tartozik igazán rá.
- Az iskola és a család közötti viszony megváltozása, a magánszféra és az emberi jogok határozottabb érvényesítése miatt az iskola beleszólási lehetősége a diákok életébe határozottan csökkent.
- Az osztályfőnökök mögött nem áll konkrét szakmai háttér, amilyen az egyes szaktárgyak mögött áll.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnöknöknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

ELŐZETESEN KIADOTT, AZ ÓRÁRA ELOLVASOTT HÁZI FELADAT SZÖVEGEK:

T5, D4 -

- Két osztályfőnök egy csárdában**
- A patrónus**
- Segítő párrendszer**

Két osztályfőnök egy csárdában

„Minden osztálynak két egyenrangú osztályfőnöke van. Az iskolai lét talán legmeghatározóbb eleme az osztályközösség. Ezért törekszünk arra, hogy az osztály amolyan másodlagos családként működjön a diákok számára. Erre született a két osztályfőnökös modell. Ez a modell nagyon hatékonyan bizonyul a mindennapi pedagógiai munkában. Egyfelől a diákok számára kézzelfogható mintáját adja az együttműködésnek, az esetleges konfliktusok kezelésének a felnőttek között még akkor is, ha a saját családi környezetükből hiányzik ez a minta. Ugyanakkor bizonyos pedagógiai helyzetek kezelésénél óriási könnyebbség, hogy van kivel végiggondolni a döntéseket. Így nem egyetlen személy elfogultságai, pillanatnyi hangulatai befolyásolnak súlyos döntéseket. A megosztott felelősség elvének érvényesítése lehetővé teszi, hogy a diákok szemtanúi legyenek különböző értékrendek ütköztetésének, termékeny vitának. Az adminisztratív többletmunka elvégzésében is nagy segítség a munkamegosztás. Hosszú párválasztási időszak előzi meg az osztályfőnökpárok létrejöttét. Ennek megszokott rendje az, hogy a pedagógiai koordinátor először egyenként beszélget azokkal a tanárokkal, akik a következő évben osztályfőnökséget vállalhatnak. A megfelelő számú aspiránssal arról is egyeztet, hogy a lehetséges jelöltek közül kivel dolgoznának szívesen. Adott esetben ez az egyeztetés nem szükséges ahhoz, hogy kialakuljon egy pár, lehet, hogy kölcsönös szimpátia esetén enélkül is

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

létrejön. Mind az iskolavezetésnek, mind a pedagógusközösségnek el kell fogadnia az adott jelöltekből kialakuló párokat, és figyelembe kell venni bizonyos szempontok érvényesülését. Ideálisnak tartjuk az egy férfi-egy nő osztályfőnökpárt, bár ez sajnos nem mindig érvényesíthető. A két osztályfőnöknek képesnek kell éreznie magát az együttműködésre, máskülönben kooperációjuk nem igazán lehet példaértékű. Pályakezdő, az osztályfőnöki munkában még tapasztalatlan, illetve az iskola rendszerét még kevésbé ismerő tanárokat nem szerencsés párosítani. Fontos szempont, hogy legalább az osztályfőnökpár egyike tanítsa az egész osztályt – persze az a legjobb, ha ez mindkettejükről elmondható. Bár az összes szempontnak, elvárásnak nem lehet mindig megfelelni, de ettől ezek még fontos törekvések. A pedagógusok értekezlete, a Huhogás, szavazatával megerősíti az osztályfőnökpárok beiktatását vagy megvívóztatja azt, habár erre eddig még nem volt példa. A tanév közepén összeálló párok már a felvételik előtt megkezdik a közös munkát. A felvételiztetésnél mindketten jelen vannak, és ideális esetben ketten együtt a felvételiként szolgáló személyes beszélgetéseken és csoportfoglalkozásokon már az osztályuk összes tanulóival megismerkednek. Az osztályfőnökpárok maguk alakítják ki a munkamegosztásukat. Adott a közösen elvégzendő feladatmennyiség, amiről pontos leírás készül. Ennek felosztásáról a párok maguk egyeznek meg, erre vonatkozó külső utasítás nincs, hiszen minden osztályfőnöknek megvannak a maga erősségei és gyengéi, ezért ennek megfelelően célszerű felosztani a feladatokat. Mindig mindketten jelen vannak az osztálykirándulásokon, osztályprogramokon, osztályidőnkön. Csak az osztállyal kapcsolatos háttérfeladatokat osztják meg a maguk ízlése szerint. Amennyiben ez a munkamegosztás nem sikeres, és konfliktusok adódnak az osztályfőnökök között, a pedagógiai koordinátorhoz, illetve az iskola pszichopedagógusához fordulhatnak segítségért. Mik az osztályfőnökök feladatai? Az iskolába sikeresen felvételiző diákokkal már májusban előzetes találkozót szerveznek. Ezzel egy időben a diákok szülei tájékozódhatnak a Politechnikum képzési rendszeréről, a követelményekről, az értékelési rendszerről és a szabadidős programokról. Fontos, hogy szoros együttműködés alakuljon ki a diákok családjával, ezért az osztályfőnökök minden tanulmányait megkezdő diák szüleivel leülnek egy hosszabb beszélgetésre. Ennek célja, hogy az osztályfőnökök minél pontosabb képet alkothassanak a diákok szociális helyzetéről, problémáiról, terveiről. Ezt a beszélgetést négy, illetve hat év elteltével a végzős diákok szüleivel is megismétlik. Negyedévenként, illetve a hatosztályos modellben havonta és félévenként szövegesen értékelik a diákok tanulmányi előmenetelét, közösségben betöltött szerepét, magatartását. Ezekben az értékelésekben megpróbálnak olyan kérdéseket felvetni,

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

amelyek előremozdíthatják a diák pozitív változásait. Az osztályfőnökök megszervezik a kötelező évkezdő tanulmányi kirándulások programját, csoportépítéssel, személyiségfejlesztéssel foglalkoznak az osztályidőkön, valamint ellátják az adminisztratív feladatokat. A iskolánkban a hagyományosnál nagyobb felelősséggel jár az osztályfőnöki munka, ezért nagyobb anyagi megbecsülésben részesülnek az osztályfőnökök. Úgy gondoljuk, hogy a két osztályfőnöknek van arra esélye, hogy olyan közösségeket építsen, amelyek megtartó erővé tudnak válni a kamaszkor és a felnőtté válás nagyon problematikus időszakában.”

Bíró Ágota

(Közgazdasági Politechnikum)

A patrónus

„1987-ben, amikor még csak beszélgettünk egy új, az eddig Magyarországon létező iskoláktól eltérő programú iskoláról, az elsők között szerepelt az osztályfőnöki funkció, szerep megváltoztatása. Mindnyájan úgy gondoltuk, hogy ha egy pedagógus felelősen akar együttműködni a diákokkal, ha jól meg akarja ismerni a rábízott gyerekeket, ez csak úgy működhet, ha kis létszámú csoportja van. Így találtuk ki a PATRÓNUS-t. Ki is ez? A patrónus amolyan iskolai szülő. Szakember, akinek az a dolga, hogy nevelje, tanítsa, segítse, támogassa, ellenőrizze, képviselje azokat a gyerekeket, akik őt patrónusuknak választották. A patrónus pedagógus, aki segíti a gyereket, tájékoztatja, támogatja, részt vesz döntéseiben, számon kéri botlásait. A patrónus feladata, hogy segítse a tanulók önismeretének kialakulását, adottságaik megismerését, a nekik leginkább alkalmas tevékenységformák, hosszabb távon életpályájuk kiválasztását. A patrónus pedagógus, aki a gyerekek életkorának, személyiségének megfelelő pedagógiai eszközökkel segíti őket a világ megismerésében, az értékek megtalálásában, a normák, az együttműködési formák kialakításában. A patrónus szakemberként, de teljes személyiségével részese a gyerekekkel való kapcsolatának. Idősebb barát, szükség esetén szigorú ellenőr vagy pszichológus. Meg kell találnia azokat a kapcsolatformákat, érintkezési pontokat, amelyekben a leginkább segítségére lehet a gyerekek fejlődésének. Az első év elején a nyitótáborban a gyerekek

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

a saját patrónusukat a teljes képzési időszakra választják az évfolyammal dolgozó hat tanár közül. Az egész nyitótábor igazából ismerkedés. A gyerekek és a hat patrónus különböző helyzetekben vannak együtt. A nyitótábor végére minden gyerek szerez valamilyen benyomást arról a tanárról – a patrónusáról –, aki végigkíséri az egész iskolai életét. De ugyanez elmondható fordítva is. A patrónus is megismeri valamelyest az öt napos együttlét alatt azt a 8-10 gyereket, akinek majd az iskolai szülője lesz. Az egy patrónushoz tartozó gyerekeket az AKG-s szótár szerint „csibének” hívjuk, ők alkotják a fészekaljat. Egy fészekalj nem feltétlenül közösség, bár lehetnek közös programjaik, vállalásaik, feladataik. Hetente egy alkalommal összejön a fészekalj. Ilyenkor a gyerekek beszámolnak egymásnak és a patrónusnak a heti eseményekről, sikerekről, kudarcokról, problémákról. Ekkor lehetőség van az információcserére, az operatív kérdések megbeszélésére. Törekszünk arra, hogy a gyerekcsoportnak kialakuljanak a közös ünnepei, legyenek hagyományaik (születésnapok, karácsony megünneplése, az értékelő osztása). A fészekalj tehát a kisiskolai létben a legfontosabb csoport, sokféle funkcióval. Egy kicsit a család analógiánál maradván, ez egyszerre normatív és védelmező közeg. Az a hely, ahol a gyerekek meg kell találnia önmagát. Ebben a patrónuson kívül a kortárs csoportnak is nagy szerepe van. A jó és tartalmas kapcsolat kialakításához szükség van az egyéni, négy szemközt folytatott beszélgetésekre is. Ezt nem könnyű megszervezni, de azt gondoljuk, legalább félévente egyszer minden gyerekkel le kell ülnünk beszélgetni. Persze ennél sokszor többször beszélgetünk velük, van, akivel minden nap, a problémátlan gyerekekkel ritkábban, de ez más. Ennek a beszélgetésnek nincs konkrét apropója (miért nem voltál, miért nem csináltad, miért sikerült rosszul, stb.), ez arról szól, hogy általában hogy érzed magad, minek örülsz, mi okoz fájdalmat mostanában, min szeretnél változtatni stb. Arra szoktunk koncentrálni, hogy az egyes gyerekeknek jó patrónusai legyünk, törődünk problémáival, figyeljünk rá, számon kérjük elmaradásait, tartsuk a kapcsolatot a szüleivel. Az Alternatív Közgazdasági Gimnáziumban nincs házirend, intézményi büntetés, ellenőrző. A patrónus segíti a gyerekeket abban, hogy megtalálják a „falakat”, a szabadságuk határát. A patrónus az a felnőtt, aki kitalálja, megfogalmazza, egyezteteti az egyes gyerekekre vonatkozó pedagógiai eljárásokat, elvárásokat, hosszabb-rövidebb távra célokat tűz ki a gyerek elé. A szülői házzal egyeztetve alakítja a gyerekek értékrendjét. Itt olyan értékekről van szó, amelyek a tanítási folyamatban kevésbé tudnak artikulálódni (szociális érzékenység, empátia, nyitottság, türelem stb.). A jó és tartalmas kapcsolat kialakítása a szülővel nagyon fontos. Az egyéni beszélgetések, a csibe-szülők megteremtik ennek lehetőségét. Nemcsak akkor ülünk le a szülővel, ha baj van, hanem rendszeres alkalmakat teremtünk.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

Az a tapasztalatunk, hogy nagyon jó beszélgetések alakulhatnak ki egy-egy problémafelvetés kapcsán. Itt is lehet kötetlenebb együttlétet teremteni. A patrónusok rendszeres kéthetenkénti értekezletükön a gyerekekről beszélgetnek. Értékelik a napi munkájukat, foglalkoznak a problémáikkal. A gyerek sokoldalú, több szempontú megismerése, a megalapozott jó kapcsolat a szülői házzal, a szaktanárokkal való rendszeres információcsere lehetővé teszi, hogy a patrónus félévente megírt szöveges értékelője valójában tükörként funkcionáljon.”

Harsányi Zsuzsa

(Alternatív Közgazdasági Gimnázium)

Segítő rendszer

„A kamaszok számára fontos, hogy a meghatározó kortárskapcsolatok mellett legyen olyan felnőtt, aki hiteles személy számukra, akivel megoszthatják örömeiket, bánatukat, problémáikat, akire számíthatnak, ha bajban vannak, aki komolyan veszi és támogatja őket. Mivel iskolánk diákjai nehéz sorsú, hátrányos helyzetű, kallódó fiatalok, számukra különösen fontos a figyelem, a mély, őszinte felnőtt kapcsolat. Ezért működtetjük iskolánkban a segítő párendszer, ami az osztályfőnöki szerepet és munkát helyettesíti, ugyanakkor több is annál. A diákok segítő párjukat a tanárok közül választják minden tanév elején. A választás alapja a kölcsönös szimpátia és a bizalom. A pár legfontosabb alapvető funkciója a diák támogatása, életének figyelemmel kísérése. Fontos a napi kapcsolattartás, hogy a segítő pár ismerje a fiatal életmódját, élethelyzetét, időbeosztását, aktuális problémáit. Egyszerre lássa őt a jelenben és a Tanodában eltöltött idő távlatában, ismerje jól személyiségét, problémáit és annak változásait. Fontos, hogy a segítő pár az iskolában elérhető, megtalálható legyen, így a diák gondjaival, problémáival bármikor megkereshesse. A pár a fiatal számára biztonságos támaszt és segítséget jelent problémáinak megoldásában. Visszajelzéseivel segíti a fiatal reális önértékelésének, énképének kialakulását. A segítő párendszer a kölcsönös bizalmon alapul és a személyes kötődés, egymás elfogadása és tisztelete, az őszinteség működteti. A diákoknak – ha indokoltnak érzik – bármikor lehetőségük van új segítő párt választani. A segítő pár feladata kettős. Egyrészt intézi a diák tanulmányi és adminisztratív ügyeit: a fiatallal

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

közösen elkészíti és folyamatosan nyomon követi annak személyre szabott tanulási programját (tanulási program megtervezése, figyelemmel kísérése, aktuális órarend, vizsgarend készítése, osztályzatok adminisztrálása). Másrészt minden olyan problémában, ügyben, amelyben a diák segítséget kér, próbál vele közösen megoldásokat találni, s támogatja annak megvalósítását. Ezek közt a problémák között lehetnek életvezetési nehézségek, mentális, illetve családi vagy egészségügyi problémák, szociális, lakhatási vagy munkakeresési gondok, egyebek. A segítő pármunka fontos terepe az egyéni beszélgetés. Ez rendszeres – a fiatal igényétől, állapotától, élethelyzetétől függően napi, heti esetleg ritkább – beszélgetést jelent a diák és segítő párja között. E beszélgetések témája a tanulásszervezési kérdések mellett bármi, a fiataalt érintő, érdeklő dolog lehet. Ezekben az egyéni beszélgetéseken elsősorban a fiatal iskolai jelenléte, tanulási programjának helyzete, tanulási problémái, szociális kapcsolatai, mentális állapota és ezek kapcsán életvezetési, szociális és egyéb problémái kerülnek szóba, amelyekre közösen keresik a megoldásokat. Lényeges, hogy a fiatal maga találja és fogalmazza meg a számára eredményes problémamegoldási módokat, életstratégiákat, hiszen saját gondjait csak ő oldhatja meg. A pár feladata, hogy segítsen neki a konkrét napi lépések, teendők megfogalmazásában és bizalmával, türelmével, biztatással, illetve folyamatos visszajelzéssel támogassa azok megvalósulását. A beszélgetések időről időre visszatérnek e témákra, és közösen elemzik a változásokat, alakítják ki a továbblépés lehetőségeit. A segítő munka lényeges eleme, hogy a segítő pár nincs egyedül. Munkájában támogatja a stáb, amelynek minden olyan munkatárs tagja, aki vállalja a segítő pármunkát. A stáb heti egy alkalommal esetmegbeszélő csoportként működik. A tanári és segítő munka nem különül el, a Tanoda munkatársainak a diákokkal való bármilyen együttléte lényegében a segítség része. Segítő munkaként értelmezzük magát a tanítást is. A segítő munka legfontosabb terepe a mindennapok közös együttléte, az iskolai élet, ahol természetes közegben spontán módon valósul meg a személyes figyelem és törődés. Ez a legjobb módja egymás megismerésének, hiszen a diákok és tanáraik sokféle helyzetben találkoznak, működnek együtt (tanítás-tanulás, egyéni beszélgetés a segítő párral, szünetbeli csevegés, spontán csoportos vagy egyéni beszélgetés, kávézás, teázás, szabadidős tevékenység, sportolás, kirándulás stb.) Ez az együttélés valóságos, a munkatársak és a diákok térben sem különülnek el egymástól, az iroda („a tanári szoba”) a közösségi élet helye is egyben, szabad bejárása van mindenkinek. A diákok és mi, segítő oktatók részesei vagyunk egymás iskolában zajló életének. Ez az együttélés ad lehetőséget a tanároknak arra, hogy leghitelesebben képviseljék életszemléletüket, mintát mutassanak az emberi kapcsolatok, a kommunikáció működésére;

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Osztályfőnököknek lenni
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

különböző élethelyzetek megélésére, érzelmek, indulatok felvállalására és kifejezésére, napi problémák és konfliktusok kezelésére, megoldására. Fontos, hogy a stáb a fiatalok számára inspiráló segítői közeget alakítson ki, amelyben a célok megfogalmazása mellett érték a tevékenység, a tanulás, az alkotó munka, a tiszta kommunikáció, a változtatni akarás, törekvés a problémák megoldására, a továbblépésre. A stáb ezen értékeket közvetíti a fiatalok felé, és minden módon segíti azok megvalósulását.”

Szebényi Csilla

(Belvárosi Tanoda)